

El testament del capellà Pere

José Mateos

A l'hora de participar en aquestes Jornades i decidit com estava a parlar sobre el capellà Pere Llull i Poquet, vaig dubtar sobre el títol d'aquest treball. Em sembla que possiblement hagués pogut ésser «El capella Pere, un gran desconegut». Si demanau referències d'aquesta figura, qui la conegui vos dirà que va fer construir un hospital per als pobres; altres sabran que tenia fama de bon predicador i potser també que està enterrat a l'església gran. Poc més. Però llegint la nota de defunció que hi ha al registre parroquial, un es demana qui podria ser i què representava per al poble de Manacor aquest personatge.

Evidentment no és tasca d'aquest treball respondre aquest dos interrogants. Bàsicament perquè la labor d'investigació seria molt més extensa que l'abast que requereixen aquest tipus de trobades culturals.

Finalment he decidit titular-lo «El testament del capellà Pere». Per dos motius. En primer lloc perquè un dels documents que s'aporten és precisament el testament personal que Pere Llull va atorgar el dia 2 de desembre de 1817 davant del notari Josep Morey. I que, juntament amb d'altres documents, ens servirà per argumentar el segon motiu, més important per mi, perquè el que s'intenta en aquest treball és donar només unes pinzellades socials, culturals i lingüístiques de la vida i la parla del Manacor de finals del segle XVIII i principis del XIX. Per tot això, m'atreviria a anomenar aquest testament com la herència que hem rebut del Manacor del 1800 i que tal vegada no hem sabut administrar.

Donaré només dos apunts d'aquesta nota parroquial de què parlava fa un moment:

«y luego de entrar el dit Cadaver en la Iglá fonch possat sobre un tumulo que se li estava preparat que constava poch mes o menos de 24 palms de altitut» (24 pams més o manco vénen a ser cinc metres). La mateixa nota ens dóna raó del motiu: «passat com una ora de haver concluida la funcio lo abaxaren y li llevaren los habis, y el floch en que tenia les mans fermades per tenir los habis los concurrens el demenaren y en feren moltissims

trossos porque tots volian recordansa del dit Difunt; en tant de que fonch precis tencar en pañy y clau dins la Sacristia de la Beata Catalina Tomas el Cadaver per rao de la moltitud de Gent que havia bessant les mans y roba esperant per despedesarlo».

Aquests dos detalls són prou significatius, al meu entendre. En primer lloc, per quin era el sentiment religiós dels manacorins de principis del segle XVIII; i també perquè l'extensió i els detalls que en aquesta acta es posen de manifest denoten quina era la veneració que el poble sentia pel capella Pere.

Aquesta és, sencera, la nota de la defunció i posterior funeral de Pere Llull i Poquet (evidentment s'han respectat tant l'ortografia com la redacció del document original):

Nota de defunció

«El dia 13 de Abril del año 1826, a las 9, celebra Misa en esta Iglá Parrql de Manacor, el Rd. Pere Llull Pre. e immediatament de haver concluit el Sant Sacrifici y tretas las vestiduras sacerdotals per ell matex, fonch sorpres de una ipoplecia en termes mes usual se diu gota.

En la Sacristía de la dita Iglá queda inmoibil de una part del seu cos, y apenas se dava a entendre en les peraulas; pero no li falta el conexement, y en el matex moment comparegue el Dr. en Medecina Bartolomé Nadal y mená que en una cadira lo tresledasen a la seva cassa, de la sobredita Sacristia, y fonch portat per lamon Bartomeu Fullana, y Llorens Llull Escola; y el Sr Antonio Galmés Sargent de Milicias lo aguantava. Y luego de harribat lo posaren en el llit, y se li fonch ordenat una sangria de la qual no se va conixer milloransa. Y el dia 14 que fonch el dia siguent, a las 9 del mati se li fonch administrat el Sagrament de la Eucaristia, y dia 15 siguent a las 3 del mati se li fonch administrat el Sagrament del Estremunció, en que lo rebé en gran contento; y el dia 17 idem a les 7 y tres quars del mati pesa de esta a la millor vida cuya Anima descans en la pau de Deu: lo agoniza el Rd. Guillem Llull Prev in articulo mortis. y luego fonch vestit en las vestiduras sacerdotals per el Rd Onofre Rosselló Prev. fonch precis posarlo dins el baull que molts de añys havia que lo tenia preparat a la seva cassa; porque la moltitud de gent que havia desitjava veurel com en efecto se possa a Sext Lloch que lo pogeren veure per anarsen satisfets; y en el matex moment comensaren a rezar rossaris y dura fins a las 12 de la nit sens perar el concurs. El dia siguent.....en el mati continuaren los concurrents fins a les nou del mati que el dit Cadaver a la hora espresada fonch aportat

en tota solemnidad a la Iglá ab un hecompañament del Pobla. Exi Richs com Pobras, ja may vist; en tant que se obraren mil candelinas per portar los concurrents, y no bestaren per mitat de ells; y luego de entrar el dit Cadaver en la Iglá fonch posat sobre un tumulo que se li estava preparat que constava poch menos o menos de 24 palms de altitud, e immediatament se li fonch celebrat un Ofici Corpore presentí. Solemnissim y Oficia el Rd Damia Llull nebot del Difunt, y feren a Ministres el Rd Pere Galmes Prev. y el ...Ramon Galmes sos bis Nabots; y luego de concluit el Ofici se li fonch feta una Oracio funebre, per el Rd. Fr Domingo Perello Prior del Convent de esta Vila en molt de agrado y contento delos Oiens, y concluida la sobredita funcio el concurs pesa com es costum a la cassa del Difunt a fi de dar el pesa be a la Parentella, pero dins la Iglá queda molta de gent a fi de veure abaxar del tumulo el sobredit Pere Llull. pasat com una ora de haver concluida la funcio lo abaxaren y li llevaren los habis, y el floch en que tenia les mans fermades per tenir los habis los concurrents el demenaren y en feren moltissims trossos porque tots volian recordansa del dit Difunt; en tant de que fonch precis tencar en pañy y clau dins la Sacristia de la Beata Catalina Tomas el Cadaver per rao de la moltitud de Gent que havia bessant les mans y roba esperant per despedesarlo porque tots volian recordansa de este Difunt en gran llagrimas a los ulls per haver perdut un gran Pare de Pobras, un gran Predicador Apostolich, y un gran Director de Animas [...]

Fins aquí aquesta nota, al meu entendre, molt meticulosa en els detalls. Fixau-vos-hi bé: parla del doctor Bartolomé Nadal, que el va atendre. Aquest metge, juntament amb el cirurgià Miquel Fiol, havia enviat un certificat al bisbe de Mallorca per tal de justificar que per part dels bisbat s'accedís a dispensar-lo de les obligacions de resar el Breviari, així com de celebrar missa, a causa de les dificultats que patia als ulls. El certificat escrit en castellà i datat el 29 de febrer de 1826 diu així:

«Los abajo firmados certificamos: como Dn. Pedro Llull, Presbº y Benefdo en la Parrquial Iglesia de Manacor,aviendo trabajado mucho de los ojos con el estudio, y teniendo la edad de ochenta años, se alla con una debilidad del nervio optico, como igualmte de todos los órganos visuales; cuya debilidad lo tiene imposibilitado del rezo cotidiano y de poder celebrar el Sto. Sacrificio de la Misa. Y para que conste en donde convenga, y obre los fines a que haya lugar damos la presente certificación a solicitud del expresado Dn. Pedro Llull. Manacor 29 Enero 1826».

Detalla igualment quina fou la causa de la seva mort i quines foren les persones que el varen atendre, com ara l'amo en Bartomeu Fullana, en Llorenç Llull, escolà, i n'Antoni Galmés, sergent de Milícies.

Però no vull deixar passar alguns detalls, diguem-ne, de caire lingüístic: el vocabulari d'una llengua i l'ús particular que se'n fa, o el context en què s'empra, entenc que fa que augmenti o disminueixi qualque cosa tan important com l'expressivitat. Els verbs, concretament, tenen un ús determinat i els seus propis condicionaments gramaticals i sintàctics. Faré menció del verb «agonitzar» emprat en el document. És evident que en català es tracta d'un verb dels anomenats intransitius, malgrat en castellà sigui correcte, però gens usual, l'ús transitiu: «y el día 17 a les 7 y tres quars del mati pesa de esta a la millor vida cuya Anima descansa en la pau de Deu: lo agoniza el Rd. Guillem Llull Prev in articulo mortis».

Aquesta expressió evidentment perdria molta d'expressivitat si estàs redactada d'una manera semblant a “li acompanyà en els seus darrers moments” o “va estar devora ell en el moment de la seva mort”. M'agrada molt més «lo agoniza». És clar que no seré jo qui defensi el fet que no s'han de respectar les normes gramaticals, que no s'ha de ser estricte en el compliment de la norma. Però coincidireu amb mi que si ens hem resignat a conviure amb aquest llenguatge absurd i inintel·ligible dels missatges a través de telèfons mòbils i altres endimoniats aparells que sovint empra el jovent, podem reivindicar sense gaire penediment poder emprar aquella paraula, aquella expressió que, en definitiva, millor dóna a entendre aquell significat que en un moment determinat volem donar a una situació concreta.

Una altra expressió ben rica és aquella que diu: «y concludida la sobredita funcio el concurs pesa com es costum a la cassa del Difunt a fi de dar el pesa be a la Parentella».

El verb «pesar» en aquesta construcció té el significat de «saber greu». Actualment diríem “donar el condol”. Donar el «pesa bé» vendria a significar el sentiment que sent en aquell moment qui dóna el condol al familiar del difunt: li pesa bé, li sap molt de greu la mort d'aquella persona.

Per altra banda, i només a títol anecdòtic, atesa la redacció de la nota, pareix que era costum de l'època donar el condol a la casa familiar i no dins l'església, com es fa actualment.

Ja atenent només a un aspecte, diguem-ne, de tipus social, pareix evident que el poble de Manacor sentia envers el capellà Pere una veneració fora mida. Basta mencionar una frase: «en tant que se obraren mil candelinas per portar los concurrents, y no bestaren per mitat de ells».

A principis del 1800 la població era del voltant de set mil persones. Essent així, al funeral assistí una tercera part del poble, cosa que no deixa de ser ben significatiu.

El testament del capellà Pere

No és objecte d'aquesta comunicació fer l'anàlisi des de l'aspecte legal del testament. Ni som jo la persona més adequada, ni és aquest l'objectiu previst. Si bé cal fer menció que ja l'any 1948 el prestigiós advocat Gabriel Fuster rebé l'encàrrec del batle Gumersindo Gil d'estudiar diferents documents per tal d'esbrinar si l'hospital del carrer dels Reis era o podia ser de propietat municipal. Evidentment, i les proves són clares, el veredicté fou favorable a l'Ajuntament.

El testament ben bé es pot dividir en tres parts, al meu entendre, diferenciades. En la primera d'elles, el capellà Pere manifesta la seva voluntat de com vol que sigui el seu ofici religiós en el moment de la seva mort, les condicions que estima oportú exposar i tot allò relacionat amb qüestions de tipus religiós. En la segona part es relacionen totes les qüestions relatives a l'hospital del carrer dels Reis i la tercera part fa referència a la seva família i a les seves pertinences personals.

L'objectiu d'aquesta comunicació, en definitiva, no és altre que recuperar i donar publicitat a un document que pot servir perquè juristes i estudiosos d'aquests aspectes puguin conèixer-lo i, si ho troben oportú, treballar-hi.

El testament: aspectes religiosos

Cal tenir esment, crec jo, de la paraula «marmessors», molt poc emprada en l'actualitat, i que vendrien a ser les persones encarregades de fer complir les darreres voluntats de la persona que fa el testament. Allò que en castellà anomenen «albaceas».

Igualment cal observar l'ús dels possessius «son», «mon» i «sos» al llarg de tot el document. D'exemples d'aquest possessiu, n'hi ha molts: «mon plé y clar enteniment, mon ultim nuncupatiu testament, mon Nebot, sos bens, sos bis nabots [...] Nombro en marmasors al Rd. Bartomeu Ferrer Pre. y Vicari a Juan Aleix Llull mon Jermá y al Rd. Damiá Llull Pre. mon Nebot, a los tres junts y á cada un de ells a solas».

Igualment m'ha causat certa curiositat el fet que s'escrigui amb lletra majúscula el pronom personal «Jo». Certament semblaria que la majúscula es reserva per als noms propis. Des d'un aspecte purament teòric, els pronoms «jo» i «tu» ben bé podríem considerar-los com a vertaders noms. Si nom és aquella forma de diferenciar *un d'un altre*, quan per referir-me a mi mateix dic «jo», aquest és el meu propi nom. Teoria aquesta que és defensada per lingüistes actuals, com ara, sense anar més enfora, el propi director de la Reial Acadèmia Espanyola de la Llengua, el Sr. Fernando Lázaro Carreter.

Pel que fa a aspectes exclusivament religiosos, cal observar una frase almanco curiosa i que ofereix una indubtable mostra de la importància que la religió tenia per al poble de principis del segle XIX. Exactament deixa dit que «se celebren Misas per tots los Sacerdots qui vulguen a intenció mia ab la caritat de 4 s. 6 fins el número de quatrecentas».

No està determinat si aquesta darrera voluntat es va poder complir; ben segur que sí, però del que queda constància ben clara és de la llista de capellans que s'*apuntaren* a celebrar aquestes misses. Queda constància en el registre parroquial que el dia 18 d'abril de 1826, dia de l'enterrament del capellà Pere, n'havien celebrada quaranta-quatre capellans, cosa que també ens atorga una mostra del nombre tan elevat de sacerdots que hi havia a Manacor, i potser als pobles del voltant.

Testament: primera part

«Die vint y dos del mes de Deseembre del año del Naxament del Señor mil vuitcents y deset.

En nom de Deu Nostro Señor JesuChrist y de la sua Santissima Mare Maria, Señora Nostra, concebuda sens macula de pecat original amen. Perço Jo el Rd. Pera Llull Prevere y Beneficiat en la Parroquial Yglesia de la present vila de Manacor fill de Damiá y de Antonina Poquet conjuges difunts natural y morador en la mateixa: trobatme per la Grasia de Deu ab salut corporal, ab tot mon plé y clar enteniment, memoria integra y ferma loguela, de que Jo el Notari Receptor don fêe, temerós no obstante del perill de la mort per rahó de la mia avansada edad; Y volent per esto dispondrer de los bens temporals que Deu Nostro Señor me ha encomenat en esta mortal vida, otorgo fas y ordeno este mon ultim nuncupatiu testament en el qual nombro en marmasors al Rd. Bartomeu Ferrer Pre. y Vicari a Juan Aleix Llull mon Jermá y al Rd. Damiá Llull Pre. mon Nebot, a los tres junts y á cada un de ells a solas.

Y encomenat primerament la mia anima en mans de Mon Creador elejesch Sepultura a mon Cadaver en el Vas comú de Preveres de esta Parroquial Iglesia, pero si acas moriré forá de ella vull axi mateix ser sepultat en el vas comú de los Preveres de aquella Parroquia ahont moriré.

Ytem vull y man que á la entrada de la Yglesia quant mon Cadaver sera trasladat a ella, sia cantada una Salve a honrra y gloria de la Purissima.

Ytem vull y man que luego de haver Jo rebut el Viatich sia posada llista en esta Parroquial Yglesia y en el Convent de esta Vila a fi de que se celebren Misas per tots los Sacerdots qui vulguen a intenció mia ab la caritat de

4 s. 6 fins el número de quatrecentas, y en sufragi de las animas de mos Pares, y de los qui me feren titol, de los meus Padrins y de los Mestres qui me enseñaren de los Bisbes qui me ordenaren y de les animes qui foren devotes de la Santissima Trinidad y del Santísimo Sagrament del Altar (sia celebrat per sempre) de la Pasió y mort de Cristo Nostro Señor, de la Purissima, Sant Josef, Sant Joaquin y Sta Ana. Sant Pere Apostol, Sant Lluís Gonzaga, Sant Pera de Alcantara, Santa Teresa de Jesus y de Tots los Sants de la mia devoció, de los Benefactors del Hospital, de los fundadors de los Beneficis que he posehit y del que posehesch, y per totes aquellas animas qui me ajen fet algun benefici, per totes aquelles qui me ajen fet algun agravi, per todas las animas de tots los meus parents, coneguts y de todas aquellas qui se son confesadas ab mi: Y vull que en cas de ser sepultat el meu cadáver y no sian aun celebradas ditas quatrecentas misas, man que el dia siguent a lo enterro del meu cadaver se continuan y las que sobrarán despues de aquest dia, los meus marmasors las fassen dir alli ahont voldreu pero que sia ab la mejor brevedad.

Ytem leig al Rd. Señor Rector de ahont seré Parroquia en el dia de mon obit sinch sous moneda de Mallorca semel tantum per son dret Parroquial.

Ytem leig al Illustrissim y Rm. Señor Bisbe de esta Diocesis, deu sous moneda de Mallorca semel tantum per son dret Episcopal.»

El testament i l'hospital

Aquesta segona part del testament fa referència, en quasi la seva totalitat, a l'hospital hospici que, sense cap dubte, fou la més important de les tasques que dugué a terme Pere Llull. A títol d'introducció caldria fer referència, molt breument, a la cronologia d'alguns aspectes, no ja de la construcció i funcionament de dit hospital, sinó també a altres institucions hospitalàries que tengué Manacor al llarg de la seva historia. La majoria d'aportacions estan extretes de documentació que es troba en registres, tant municipals com parroquials, i que, d'una o altra manera, han estat consultats per autors com el propi advocat Fuster, de qui fèiem referència en una altra part d'aquest treball, o per autors com Pedro Domenge, Julio Sanmartín o el propi Joan Aulet, autor de la primera biografia del capellà Pere.

Les primeres notícies que es tenen de l'existència d'un hospital a Manacor provenen de l'any 1432. Segurament estaria situat en unes cases de devora l'actual plaça de sa Bassa.

L'any 1445, el que llavors era bisbe de Mallorca, Gil Muñoz, escrigué una circular adreçada al clergat en la qual feia una al·lusió a l'hospital de Manacor.

Per les investigacions que fa Fuster, aquest hospital subsistí fins l'any 1626, quan aquestes cases foren esbucades amb la finalitat de poder ampliar l'espai que ocuparia l'actual plaça de sa Bassa.

Aquesta situació i la necessitat de comptar amb unes noves instal·lacions dedicades a hospital duraren més o manco dos anys, ja que el 1628 el "Consejo" va acordar la compra de noves cases per establir l'hospital. L'Ajuntament, entre d'altres, adquirí la casa del metge Joan Puigròs, ben segur, molt prop de la capella de Sant Josep de l'anterior església parroquial.

L'any 1638, el bisbe fra Joan Santander visità també Manacor i consegüentment l'hospital, segons consta en el llibre de visites episcopals.

Està pràcticament provat que des de l'any 1722 fins almanco el 1738, l'Ajuntament va donar permís als confreres Mateo Durán i Llorenç Amer, de la Confraria de Sant Josep, per utilitzar algunes de les dependències de l'antic hospital com a magatzem de materials de construcció, mentre es duïen a terme les obres de la capella.

És l'any 1784 quan apareix per primera vegada la figura del capellà Pere en relació a l'hospital. En efecte, el dia 6 de juny d'aquell any s'informà el "Consejo" d'una proposta de Pere Llull de «procurar establecer un Hospital para lo cual aseguro el Síndico que Jorge Vaquer hacia donacion gratuita de una casa, Sor Magdalena Nadal ofreció el capital de 300 libras para imponerlo a censo o beneficio del propio hospital y el mismo Llull se obliga a construir la casa a modo que pueda servir al fin expresado y que lo dotará con lo correspondiente».

Aquestes cases estaven situades al carrer dels Llodrans i al carrer dels Reis, on definitivament es va construir «la Casa de Caridad» «l'Hospici» o «l'Hospital», com s'ha denominat en distintes ocasions.

L'any 1818 tengué també una gran importància pel que fa a l'atenció dels malalts a la nostra ciutat. El capellà Pere, juntament amb un altre capellà, Bartomeu Ferrer, com a directors «de la casa de Caridad», sol·licitaren permís per obrir una casa a fi de dur malalts «de alguna malaltia contagiosa». Per a tal fi s'obriren unes dependències al començament del carrer de ses Parres, si bé anteriorment ja n'havia estat oberta una altra al carrer des Fum.

Finalment, cal mencionar el fet que l'any 1821, quatre anys després de redactar el testament motiu de la comunicació, i cinc abans de la seva mort, l'hospital passà a càrrec i direcció de l'Ajuntament.

Aquesta part del testament que es reproduïx tot seguit és la referida, per tant, a l'hospital fundat pel capellà Pere.

No puc deixar passar, de totes formes, un aspecte, diguem-ne, de caire sociolingüístic. Al llarg del document es fa referència a un nombre bastant extens de

noms de persones que d'una o altra manera varen tenir qualche tipus de relació amb l'hospital per distints motius. El que fa que la lectura del document sigui més *familiar* és el fet que molts d'ells estan acompanyats del seu respectiu malnom. Almanco els que aquí es detallen ja existien a Manacor cap el 1800:

Martí Gelabert i Guillem Gelabert, (a) "Micalons"
 Andreu Nadal, "de Son Llunas"
 Bartomeu Jaume, (a) "Sperit"
 Bernat Llull, (a) "Samarron"
 Juan Truyols, (a) "Àngel"
 Miquel Llull, (a) "Escrivà"
 Martí Mascaró, "de la Granada"
 Juan Pallicer, (a) "Cama"
 Antonio Galmés, (a)
 Juan Fiol, "Moliner"
 Juan Gomila, "Garrover"
 Juan Juan, "Tauleta"
 Miquel Llull, (a) "Xorquet"

Testament: segona part

«Ytem en atenció a que Mestre Jordi Vaquer me feu donació de unas casas en el Carrer dels Llodrans, en poder Pera Domenge Nott. als 30 de Maig de 1786 y lo mateix feu Magdalena Nadal, Terciaria de San Francesch de altres casas en lo Carrer dels Reys en poder de Antoni Nebot Nott. de Artá el dia 31 de Decembre de 1787, porque de ellas fes un hospital para alivio de los Pobres malalts, y aventlo Jo fet; Ordeno y man que para la sua subsistencia sian Directores y Administradores de ell, el M. Rd. Sor. Bartomeu Ferrer Pre. y Vicari, el Señor Juan Agustí Suñer, el señor Martí Bonet y un altre el que estos alegrarán despues de mon obit, a los quals dono facultad para fer lo que tropian mes convenientes y los suplich per amor de Deu que continuan en esta tan Santa Obra de Caritat, y en cas de morir algun de estos primer que Jo estirá en lloch seu aquel qui en vida aurem elegit; porque es la mia voluntat que este Hospital perpetuament se govern per quatre personas caritativas y faltant una de las altres tres aseñalau la altre y axi perpetuament, y voldria que per lo menos dos de ells fosen Eclesiastichs y si lo fosen los quatre millor.

Mes en atenció que el dit Jordi Vaquer y dita Magdalena Nadal en las suas ditas respectie donacions expresan que si acas dit Hospital per algun temps

no pogues subsistir, es la sua voluntad que Jo dispongue de ditas casas en obras pias a la mia voluntad; Para este cas disponch desde are: Sian venudes las duas sobreditas casas en encant publich, y que se vengan mitad del preu contant en diner efectiu y la altre mitad en cens reservatius; Del diner contant se farán celebrar Misas per las animas de Jordi

Vaquer y los seus y de Magdalena Nadal y los seus ab la caritat que para las horas será ordinaria, y para ello nombro en Administrados al Vicari mes Antich y al Capellà qui posehirá el Benefici fundad per Juan Aleix Llull mon Jermá, a los quals don poder para firmar lo acte de dita venta, y per cobrar perpetuament el cens reservatui que de ella resultará; Y axí mateix los dono poder para cobrar las rendas que dita Magdalena Nadal en dita donació dexá el dit Hospital que son tres lliures que feya tots anys Martí Gelabert y Guiem Gelabert alias Micalons die onse de Desembre segons acte de permuta en Cartas Reals de Vint y un de Abril de 1782, y aquella devuit sous cens. que als 25 de Desembre presta Margalida Artigas segons consta per el testament de Jaume Sansaloni en poder de Pera Domenge Nott. de 1r de sate de 1786; E igualment los censos o rendas que Jo en este mon testament mes abaix dexaré al dit Hospital, las quals vull y man que anualment las repartescan entre los pobres malalts de esta Vila, y tots se enten en el cas de no tenir subsistencia el dit Hospital ni la Junta de Caritat, que para cuidar de los malalts se ha determinat, perque en el cas de que esta Junta subsistesca, vull que los Señors de ella disponguen de tot. Ytem leig perpetuament al dit Hospital de esta Vila los censos siguients: Primo tres lliuras setse sous cens. que me prestava Antoni Vicens Font y are la Señora Antonina Vallespir Vda. segon acte en Cs. Rs. del 24 de Agost de 1814.

Ytem deu lliuras cens, que es tingut prestarme el Sor. Bartomeu Vicens Noguer die 16 de Desembre segons acte del mateix die de 1801 en poder de dit Domenge Nott. = Ytem aquellas dotse lliuras cens. es tingut fer tots anys el Dr. en Med^a Guiem Nadal segons acte en poder del mateix Domenge Nott. de 28de Juñy de 1788. = Ytem aquellas tres lliuras cens, me son tinguts fer los hereus del Sor. Andreu Nadal de Son Llnas die set de Octubre segons acte en poder de dit Domenge Nott. de 7 de Octubre de 1786. = Ytem aquellas tres lliuras cens. me es tingut fer tots anys Antonina Roseñol Muller de Bartomeu Fullana die 15 de Maig segons acte en poder dit Domenge Nott. de 15 de Maig de 1788 = Ytem aquella una lliura y deu sous que me presta tots anys Francina Fullana segons acte en poder de Llorens Amer Nott. de 4 de Febrer de 1792. = Ytem aquellas vuit lliuras y deu sous cens. que tots anys me presta Juan Mesquida als 23 de Juñu segons

acte en Cs.Rs. de 9 de Mars de 1797 = Ytem aquellas tres lliuras cens. mes es tingut prestar als 23 de Juñy de 1795. = Ytem aquella una lliura y deu sous me prestava Sebastiá Busquets y are Ramón Grimalt segons actes de 25 de Janer y 15 de Octe de 1813 en poder del Notari Receptor. = Ytem aquellas cinch lliures cens. que me fá tots anys als vint y cinch de Maig Bartomeu Jaume alias Sperit segons acte en Cartas Rs. de 25 de Maig de 1792. = Ytem una lliura y quatre sous me presta als 8 de Desembre Antoni Mascaró segons acte en Cs. Rs. als 7 de Janer de 1793. = Ytem aquellas vuyt lliuras cens. que me prestan Bernard Llull alias Samarron y Antoni Febrer Forias segons acte en Cs. Rs. de 23 de Juliol de 1793. = Ytem aquellas tres lliuras me presta Sebstiá Planisi segons acte en Cs.Rs. de 7 de Juñy de 1798. = Ytem aquellas cinch lliuras me presta als 23 de Juñy Isabet Llinas segons acte en Cs.Rs. de 18 de Novre de 1798. = Ytem aquellas cinch lliuras me presta Juan Truyols alias Angel segons acte en Cs.Rs. de 12 de Satte de 1801 = Ytem aquella sis lliuras me presta Guillem Fullana conforme acte en Cs.Rs. del 21 de Febrer de 1803. = Ytem aquellas tres lliuras cens. me fan los hereus de Pera Riera Marti segons acte en Cs.Rs. del 7 de Maig de 1804. = Ytem aquellas cinch lliuras cens. me fa tots anys Miquel Llull alias Escrivá segons acte en Cs.Rs. dels 13 de Maig de 1804; todas las quals partidas de cens. quedan per mi amortizadas die vint y cinch de octubre de mil Vuitcens y quatre segons acte de la Rl. Amortizacií. = Ytem deix al dit Hospital aquellas tres lliuras que me presta Marti Alsemora segons acte en Cs. Rs. de 23 de Agost de 1792. = Ytem aquellas dos lliuras deset sous me presta a 1r de Maig Bernard Miquel segons acte en Cs.Rs. de 25 de Maig de 1792. = Ytem tres lliuras me presta Martí Mascaró de la Granada segons acte en Cs.Rs. de 2 de Janer de 1810. = Ytem aquellas sis lliuras me presta tots anys die 1r Juliol Juan Antoni Parera Tauler segons acte en Cs.Rs. de 18 de Febrer de 1808. = Ytem altres sis lliuras cens. que me presta Antoni Riera tixador fill de Juan y de Gracia Antelm segons acte en Cs.Rs. de 6 de Octubre de 1812 = Ytem altres sis lliuras cens. deu prestarme als 25 de Juliol Juan Pallicer alls. Cama segons acte en Cs.Rs. de 25 de mon enterro, mon Renebot

Desembre de 1813. = Ytem cedesch a favor del mateix Hospital aquellas doscentes lliuras que Jo vaig pagar a la Señora Geronima Cerdá per quitació de sis lliuras cens. feyan las ditas casas del Hospital segons acte en Cartas Rs. de die quatre de Octubre de 1786== Ytem leix al referit Hospital tots y qualsevols altres censos que tindre en lo die de mon obit, y aixi mateix aliber y condono al mateix Hospital tot lo que acás alcanzaré Jo contra dit Hospital en el die de mon obit, pero si acas Jo estiré divent a ell lo deurá

pagar mon hereu, a fi de lo qual vull y man se eximin el compte de dit Hospital a lo menos en lo ultim any de la mia vida. Ytem vull y man que del diner efectiu que tindrè en el die de mon obit sia pagat tot el gasto de mon enterro; Misas, deutes, llegats y tot lo que tindrè obligació de pagar, y tot el diner que quedarà vull que sia del dit Hospital, y en cas de que el diner efectiu no fos suficient para ello; vull sia pagat de los credits que se cobraran de los deudors, y si esto no bastás lo pagarà mon hereu.

Ytem vull y man que tot lo que se mestirà devent en el die de mon obit lo precepia copria el meu Nebot Damià Llull Prevre. y cobrat donará mitat al dit Hospital y de la altre mitat pendrà mitat per si, y de la altre ferá celebrar missas per mi y los meus y los que tinch insinuats, cuyas misas celebrarà ell y farà celebrar a caritat de sis sous quiscuna, y en cas de premorirme el dit Damià lo cobrarà del mateix modo el Rt. Pera Galmés Prevre y Benefi. mon Renebot, advertint que si haurá algun Pobre qui no pogue pagarlo podrá aliberar; y en cas de premorirme un y altre lo deurá de fer el qui posehirá el Benefici de dit Damià, tenint unicament la adjecció. Ytem aliber y condono a tots los qui me feren titol per ordenarme, tot quant acas me estarán devent en el die de mon obit.

Ytem en atenció que Francina Parera en son ultim testament de deu de Janer de 1784 en poder de Pera Domenge Nott. me doná facultat de dispondrer de sos bens en obras pias del modo que me aparegués, man que aquells set sous y sis diners cens. que a primer Agost presta Francina Ayna Morey en virtud de titol nou de 7 de Abril de 1781, sian també del dit Hospital.

Ytem deix al Prior qui es o per temps será del Hospital General de Palma aquellas set lliuras y deu sous cens, que me es tingut prestar Francina Ayna Gayá muller de Antonio Galmés Artaner conforme acte en Cs.Rs. de 6 Agost de 1809 para que dit Prior fase y se cuit de que la Comunidad de aquell Hospital fasen la via Crucis en el Camp Roig en trenta Diumenges cada any perpetuament y axí mateix deix para este afecte quatre lliuras deus sous cens. que me presta Gm. Mascaró segons acte en Cs.Rs. de 20 de Satte de 1816.»

El testament i la família

Aquesta tercera part del testament és, de qualque manera, la més íntima o personal del capellà Pere. Ens parla dels seus familiars i deixa ben clar on estava situada la seva casa: «devant esta Parroquial Yglesia». Quant als familiars, almanco tenim constància de tres germans seus: Rafel, Miquel i Joan Aleix, aquest darrer també capellà. Un

nebot, Damià, també prevre, i una germana seva, Maria, neboda per tant del capellà Pere. Els anomena en el testament i els reparteix aquells béns que vénen per herència de son pare. Pel que dóna a entendre, el capellà Pere devia ser el major dels germans, o almanco dels que quedaven vius, ja que en un moment determinat diu «Y Jo aprovant la determinació de dit mon Pare, si be es veritat que com a fill y primer hereu podria Jo dispondrer de la mitat».

Aquesta és, completa, la tercera part del testament.

«Ytem vull y man que aquellas figuras que se troban en me Casa de un ecce homo, una anima condenada y altre salvada y de la mort sian conservadas axi com estan.

Ytem leix per bon amor al dit Damià Llull Prev. mon Nebot habitació en las mias Casas de devant esta Parroquial Yglesia tot el temps de la temps de la sua vida, y tots los trastos y mobles de casa vull sian de dit Damià y de Maria se Jermána y Neboda mia.

Ytem leig a la matexa Maria me neboda habitació en ditas mias casas durant el temps será Fadrina, é a mes cent lliuras semel tantum servintme en me Casa fins el ultim die de mon obit y no de altre manera.

Mes en atenció que dit mon Pare (cujus anima requiescat i n pace) en son ultim testament que ordená en poder de Pera Domenge Nott. als catorse de Agost de 1767 maná que si Jo era Ecclesiastich me pogués fer titol de los inmobles que consistexen ab una quarterada de viña a la Cabana, unas Casas a Fartarix en el Carrer de la Creu, altres casas en el Carrer dels Reys, mitge quarterada de terra o lo que es en el camí de Felanitxy mitge quarterada de viña dintra el terme de Felanitx y quinse sous once cens. que fan los hereus de Juan Fiol Moliner per un Moli a la torre; que tot esto fos per la mia part y llegendims sens que Jo pogués demanar cosa alguna mes sobre los seus bens, pero que después de la mia mort se los repartisen los seus fills, Rafel, Miquel y Juan Aleix, y en falta de ells los seus hereus in stirpem et non in capita; Y Jo aprovant la determinació de dit mon Pare, sibe es veritat que com a fill y primer hereu podria Jo dispondrer de la mitat y també de setanta y cinch lliuras que vaix pagar per la quitacio de lls. 5 s. demunt de 3 lls. que feya de cens la viña de la Cabana, pero no obstante, vinch a be que se repartescan del modo mana dit mom Pare, pero porque despues de la mia mort no haja discencions, es la mia voluntad se partescan del modo siguent: Los fills de dit Rafel tindran las Casas del Carrer dels Reys y los quinse sous cens. sobre dit Molí; Los hereus de dit Miquel tindran las casas de Fartarix y la viña de la Cabana, y Juan Aleix tindrà la terra del Camí de Felanitx y la viña de Felanitx.

Ytem per bon amor leix a los fills del dit Rafel i a los seus cinquante lliuras semel tantum las que se partiran per iguals parts.

Ytem a los fills del dit Miquel deix alters cinquanta lliuras que se partiran segons la disposicio de son Pare, esto es a los hereus com hereus y a los llegats com a tals.

Ytem liber y condon a Jordi Llull fill de Miquel cent trenta y cinch lliuras que me esta devent en cas de no haverme satisfet en el dia de mon obit.

Ytem para el cas de que algun de los hereus de dits Jermans no vingues a be el repartiment que tinch Jo fet entre ells de los bens del dit mon Pare, li revoch el llegat que li tenc fet, y també vull que en tal cas, mon hereu penguin tot quant me correspon sobre ells.

Pagadas, cumplidas y satisfetas todas las sobreditas cosas, deutes, obligacions y dames a que seré Jo tingut y obligat en el dia de la mia mort, en tots los altres pero restant bens així mobles com immobles, drets, veus, credits, y accions presents y venidors, hereus meus Universals + nombro e instituecho, a saber, Usufructuari al nominat Damia Llull Pre. mon nebot y per mort sua + Propietari fas e instituesch al prenominat Juan Aleix Llull mon Jermá y a los seus a ses liberas voluntats y en cas de ells premorirme, a los hereus que ell haurá instituhit, y finalment es la mia voluntat que dit mon hereu ni los seus no pugen prevenir ni demanar la quarta Falcidia ni valerse de lley alguna en que puguen en forma de ella oposarse a este mon testament porque vull y man que deguen contestarse (contentarse) ab lo que tinch manat y dispost.

Esta es la mia ultima voluntat que otorgo, ratifico y confirmo y vull valga per via y pret de testament y sinó valdrá com a tal vull valga per via y dret de codicils o de donacio causa mortis o com millor de dret estil o consuetud podrá valer y perpetuament tenir forsa y valor de ultima voluntat, y vull quede Secret entre Deu Nostro Señor, Jo y el Notari Receptor fins después de la mia mort. Y per el present declara revoch y anull tots y qualsevols altres testaments, codicils y altres ultimas disposicions per mi anteriorment fets o fetas en poder de qualsevol Notaris, porque de tots ells y ella me panet salvo este que es la mia darrera voluntat y a com a tal vull que inviolablement sia observada.

Axí lo otorgá y firmá dit testador al qual Jo el Notari receptor don fee conexer, en esta Vila de Manacor, del Reyne de Mallorca, los die mes y any sus dits. Esent presents, per testimonis per el mateix requerits Rafel Artigas, Juan Rosselló, tixador de llan, Martí Alsemora tixador de lli, Juan

Gomila Garrover + Juan Juan tauleta + Miquel Llull Als. xorquet, y mestre Sebastiá Pujadas tots vicins de esta Vila devant de mi el Notari de que don fee. Valga el addito marginal per mi rubricat de pag^a anterior y lo enmendat dos de Desembre pag^a 1ª Lin^a 1^a.»

Finalment, sembla oportú ressenyar que l'Ajuntament de Manacor, que aleshores presidia l'advocat José Oliver, va retre un homenatge al capellà Pere l'any 1926, quan se celebrava el primer centenari de la seva mort. L'acte tengué lloc a les instal·lacions del propi hospital, que estava aleshores sota la direcció de Pedro Domenge, capellà. Aquest fet dóna a entendre que, si bé, com s'ha dit, des de l'any 1821 havia passat a responsabilitat municipal, la direcció i organització continuava en mans de representants de l'església. Durant l'acte, en què es va descobrir una làpida commemorativa, el capellà Domenge va pronunciar un petit discurs en què acabava dient:

«Com veis, hi ha motiu més que suficient per què el nostre Rector, amb el pes de la seva autoritat i dels seus 83 anys, s'haja molestat a venir a dir la Missa; perquè el Clero s'haja reunit ran de la làpida honrosa del seu benivolgut company; perquè l'Ajuntament en ple haya assistit a tot, amb els seus funcionaris, per complir lo que tant acertadament acordà i la "Capella de Manacor" haja prestada la seva important cooperació, i els representants de la seva familia hagen respost, plens de satisfacció i sant orgull, a l'invitació rebuda, i moltes altres persones s'hagen unides espontàniament an aquest solemne homenatge.

Que el "Capellà Pere" desde el cel beneesca el nostre poble, que fou la seva pàtria, que sempre miri aquesta Casa amb els ulls d'amor que en vida la mirà, i toc el cor dels rics perquè no s'olvidin dels pobres de l'Hospital; i que Manacor amb el temps pugui tenir un sant canonisat que li diguen Sant Pere Llull i Poquet, sacerdot manacorí. He dit».